

Gylleholmsgatan

Fornlämning L1988:5060/RAÄ Lund 175:1
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2022
Imelda Bakunic Fridén

Titel: Gylleholmsgatan
Författare: Imelda Bakunic Fridén
Kulturmiljörapport: 2023:5

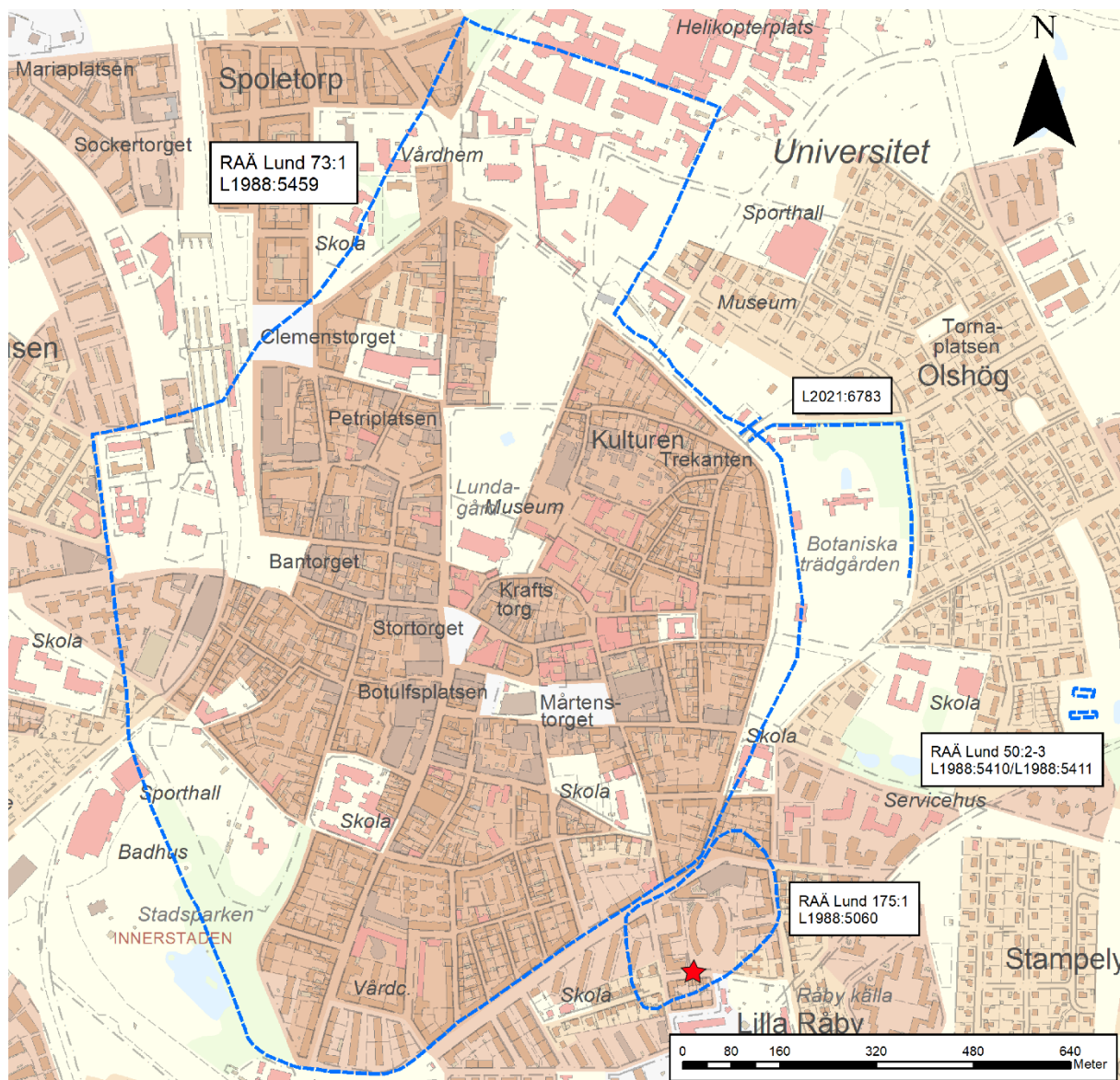
Omslagsbild: Kv Kastanjen och schakt 1 i Gylleholmsgatan. Fotografiet taget från nordöst.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	7
Schakt 1	7
Schakt 2	10
Spår efter äldre odlad mark och diken	13
Kulturlagerstatus	14
Administrativa och tekniska uppgifter	15
Referenser	16
Bilagor	17
1. Plan- och sektionsritningar	
2. Fyndlista	
3. Makrofossilanalys	

Sammanfattning

- Med anledning av att Krafringen Energi AB och VA Syd utförde markarbeten för ledningsdragningar inom fastigheten Innerstaden 2:1 i Gylleholmsgatan i Lund, genomförde Kulturen en arkeologisk schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Dnr. 431-10974-2022, Kulturens projektnummer A_2022_0034).
- Undersökningsområdet var beläget inom fornlämning L1988:5060, Lilla Råby bytomt. Lilla Råby var en medeltida by, vars marker låg alldeles intill Lunds medeltida stadsområde. Det första skriftliga belägget för byn är från år 1120, och senare års undersökningar bekräftar att byn etablerats före år 1200. Gylleholmsgatan lades ut år 1902 i samband med uppstyckning av mark.
- Schaktningsövervakningen berörde en yta på omkring 380 m², fördelad på två huvudschakt. Schakt 1 förlades i Gylleholmsgatans södra del och schakt 2 i den norra delen av gatan. Det togs även upp sex mindre anslutningsschakt mot kv Kastanjen.
- Kulturlagermängdigheten inom undersökningsområdet varierade. I schakt 1 var större delar av gatan påverkad av sentida markingrepp. Majoriteten av schaktet bestod av gul, lucker sand som var igenfylld av tidigare ledningsschakt. Vid 0,90 m djup påträffades omrörda kulturlager, vilka troligen uppstod i samband med anläggandet av gatan år 1902. Därunder dokumenterades ett omkring 0,10–0,20 m tjockt, intakt äldre kulturlager som tolkades vara en äldre markyta. Schaktdjupet var 1,40 m och ingen morän påträffades.
- Schakt 2 var till stor del förskonat från tidigare ledningsdragningar. Kulturlagermängdigheten uppmättes till omkring 1,20 m. Utöver omrörda kulturlager framkom ett tjockt odlingslager samt nedgrävningar i morän. Odlingslagret dokumenterades vid 0,50 m djup. Nedgrävningarna påträffades vid 1,30 m djup och tolkades utgöra diken, stenavtryck och gropar för lertäkter, vilket tyder på ett långvarigt användande av marken. Moränlera framkom i schaktet på mellan 1,20–1,40 m djup under dagens marknivå.
- Kulturlagren föreföll relativt välbevarade i schakt 2, men uppvisade delvis en urlakning där gränserna mellan de olika lämningarna ibland var något diffusa. Sammanfattningsvis kan sägas att de påträffade lämningarna kunde dateras till modern tid.

Figur 1. Lunds stad, fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1 och Lilla Råby bytomt, fornlämning L1988:5060/RAÄ Lund 175:1 m.fl. Platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna, mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

Inledning

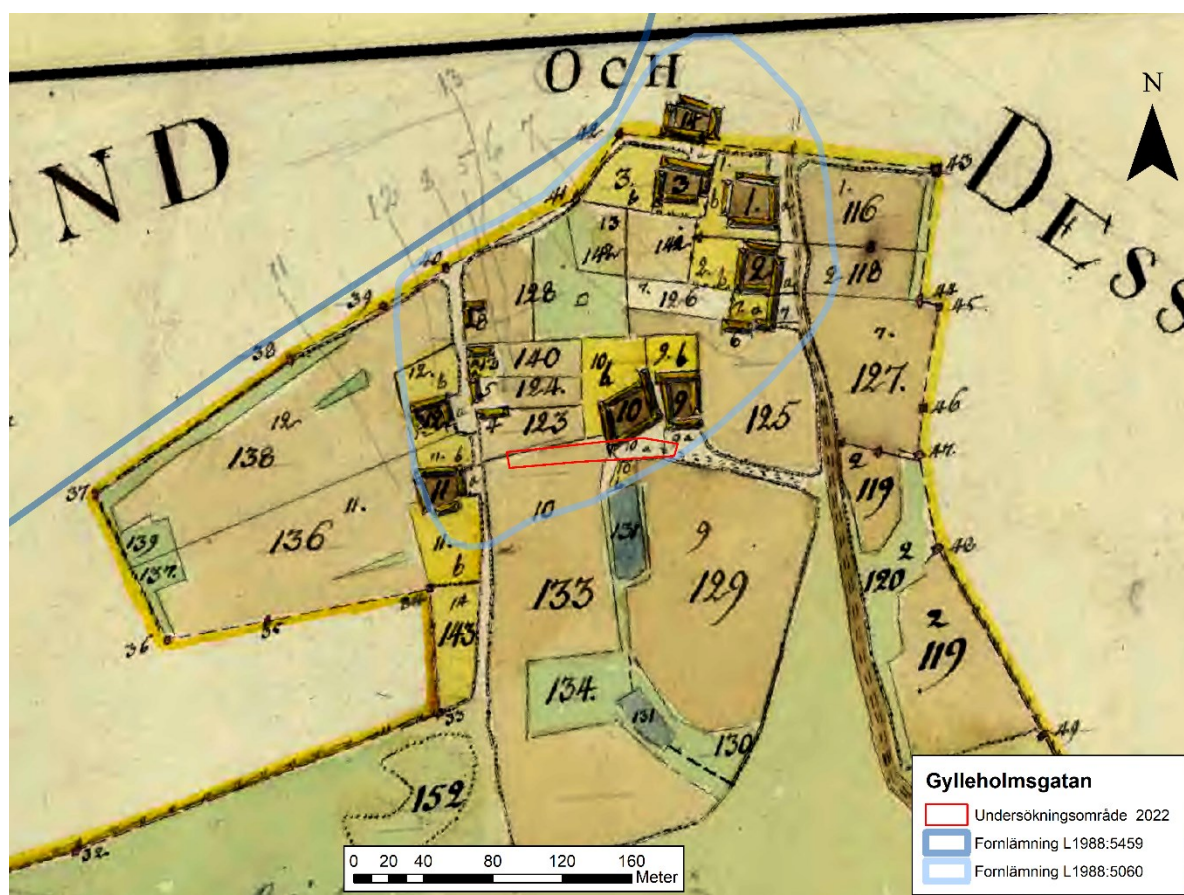
Med anledning av att Kraftringen Energi AB och VA Syd utförde markarbeten för ledningsdragningar inom fastigheten Innerstaden 2:1 i Gylleholmsgatan i Lund, genomförde Kulturen en arkeologisk schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Dnr. 431-10974-2022, Kulturens projektnummer A_2022_0034). Undersökningsområdet var beläget inom fornlämning L1988:5060/RAÄ Lund 175:1, Lilla Råby bytomt (figur 1).

Efter reformationen år 1536 kom Lilla Råby, tillsammans med bland annat byarna Östra Torn och Källby, att ingå i Lunds landsförsamling (Bevaringskommittén 1996:60f). På 1745 - års storskifteskarta tillhörde marken norr om aktuellt undersökningsområde, Lilla Råby Frälsehemmans ägor (gård 13), ett torp under Hospitalsgården (figur 2).

Fornlämningen L1988:5060, Lilla Råby bytomt är avgränsad utifrån Storskifteskartan, upprättad år 1785 (figur 3). Bytomten omfattade bland annat nuvarande Gylleholmsgatan och kv Kastanjen. Vid storskiftet fanns sex bondgårdar i byn och sju gathus med tillhörande mark i direkt anslutning till husen (Bevaringskommittén 1996:61). Byns sex gårdar var placerade i östra delen av byn, och hade karaktär av dubbelgårdar.

Aktuellt undersökningsområde var beläget på den plats där läget för gård 10 med tillhörande tomt 133 finns markerat på kartan (figur 3). Själva gårdsbyggnaden tycks vara placerad strax norr om dagens Gylleholmsgata. Området söder om undersökningsområdet är markerat med ljusbrun färg, vilket representerar åkermark (Cserhalmi 2021:22).

Gylleholmsgatan lades ut år 1902 i samband med uppstyckning av mark som tillhörde trädgårdsmästaren Bernt Sjölin (Bevaringskommittén 1996:76ff).

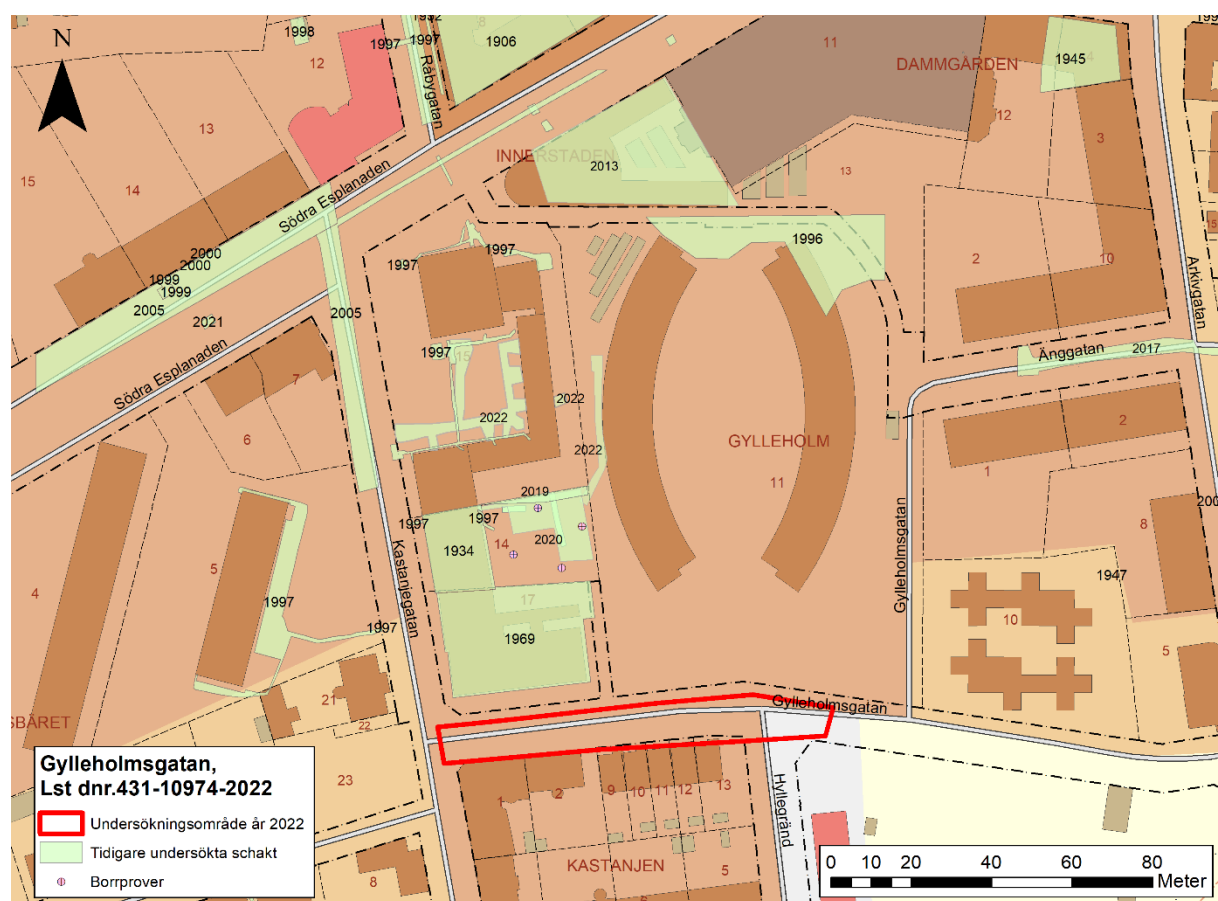

Figur 3. Utsnitt ur Lantmäteriets Storskifteskarta från år 1785 som visar fornlämningen Lilla Råby bytomt markerat med ljusblå linje, och aktuellt undersökningsområde markerat med röd linje. © Lantmäteriet

Tidigare arkeologiska iakttagelser

En rad arkeologiska observationer och undersökningar förekommer inom Lilla Råby bytomt, vilka har visat på lämningar som lergolv, konstruktions- och raseringslager, brunnar och andra nedgrävningar (figur 4). I Lilla Råby har det tidigare påträffats medeltida lämningar som daterats till tiden efter år 1200. Senare års undersökningar inom bytomten har dock visat att byn kan ha etablerats före år 1200 (Bakunic Fridén 2022, Billström & Lidh in prep.).

Mellan bytomten och Lunds medeltida stad har rester av vallgraven påträffats i samband med olika markgrepp. Byns utsträckning norrut är väldefinierad, medan större osäkerhet råder gällande utbredningen i andra väderstreck. En del äldre uppgifter finns i Kulturens LA-arkiv, som till exempel fynd av en gravsten i kv Gylleholm 4 påträffad år 1947 och medeltida fynd från kv Dammgården som påträffades år 1902.

Figur 4. Planritning över tidigare undersökningar och observationer inom Lilla Råby bytomt, mot bakgrund av fastighetskartan. De undersökta schakten visar på ingrepp i fornlämningen, med varierande schaktdjup. Aktuellt undersökningsområde markerat med grön linje © Lantmäteriet/ Kulturens StadsGIS

Nedan följer ett urval av de undersökningar och resultat som dokumenterats genom åren. Information hämtad från Kulturens LA-arkiv, om inget annat anges.

År	Kvarter	Beskrivning
1934	Gylleholm 14	I samband med en grundgrävning konstaterades kulturlager och nedgrävningar i morän. Vidare noterades en stenläggning, påträffad vid 1,10 m djup, under Kastanjegatans marknivå.
1945	Dammgården 4 (förr Lilla Råby 4)	Ett lergolv, en brunn samt en stensködd nedgrävning observerades i anslutning till en stenlagd yta, på platsen där gård 1 är markerad på 1785 års karta. Gul moränlera framkom vid 1,30—1,50 m djup under marknivån.
1969	Gylleholm 16	Strax norr om aktuellt undersökningsområde finns en uppgift från 1969 års grundgrävning om fynd av en timrad brunn, i vilken ett förgyllt bronsbleck, en skärva glaserat stengodskeramik och en skärva rödgodskeramik framkom.
1995	Stenkrossen 2	Vid en grundläggning för nybyggnation av en gymnasieskola inom kv Stenkrossen 2, kunde kulturlagersekvenser iakttas vid borring av 13 plinthål. På mellan 0,20—0,70 m djup noterades asfalt, bärlager och matjord. Därunder fanns ett deponerat lager med innehåll av glasflaskor, pressglas, metallhärvor, plåt, emaljerade kärl, skodon, tegel mm. Lagrets fanns från 0,40—1,30 m djup under marknivån. Partiellt dokumenterades ett raseringslager mellan 1,00—1,50 m under marknivån. Under det omrörda kulturlagret och raseringslagret fanns ett dygt svämlager, mellan 1,03—2,00 m, och därunder moränlera. Moränleran dokumenterades vid mellan 1,65—2,00 m djup. Samma lagerbild observerades i ett avloppsschakt i östvästlig riktning, där det påträffades två fragmenterade människoben.
1997	Krusbäret 5/9	Grävning för ledningsseparation genomfördes med cirka 122 löpmeter schakt ner till 1,80 m djup. Under sentida bärlager framkom äldre odlingsjord, och två stora nedgrävningar. Nedgrävningarna var ej avgränsade i moränleran vid 1,80 m schaktdjup. Fyndmaterialet bestod av yngre rödgodskeramik.
1999	Krusbäret 9/10	Ett schakt grävdes för en tillbyggnad till en byggnad med tillhörande schakt för avlopp och dagvatten. Det påträffades intakta medeltida kulturlager, samt fynd av 10 keramikskärvor daterade till hög- och senmedeltid. Steril moränlera påträffades 0,80 m under dagens marknivå (Balic 1999).
2005– 2006	Kastanjegatan	Vid en förundersökning i samband med byte av vatten- och avlopp vid Södra Esplanaden, Kastanjegatan och Skolgatan, påträffades Lunds medeltida stadsvall och vallgrav. Vallgraven var grävd till mer än 3,00 m djup under dagens marknivå. Norr och söder om vallgraven framkom steril moränlera vid 1,50 m djup (Ericsson 2008).
2013	Södra Esplanaden	I samband med att en ny vattenledning och spillvattenservis lades i Södra Esplanaden, påträffades intakta medeltida kulturlager i de centrala och södra delarna av schaktet. De tolkades vara en äldre avröjd markhorisont samt en avröjd del av stadsvallen. Moränleran påträffades mellan 1,20—1,80 m djup, med sluttning åt söder (Guldåker 2013).
2013	Innerstaden 2:1	Väster om kv Dammgården genomfördes en förundersökning på fastigheten Innerstaden 2:1. I norra undersökningsområdet påträffades vallgraven vid cirka 1,20 m djup samt ett odlingslager vid cirka 1,30 m djup. I södra delen påträffades en naturlig sänka vid 1,50 m djup, som periodvis varit vattenfylld. Morän påträffades vid mellan 1,50—2,00 m djup (Kronroth 2017).

2019	Gylleholm 14	Vid en förundersökning påträffades bevarade bebyggelse lämningar vid 0,35 m djup, med typologisk datering från tidig medeltid till 1700- och 1800-tal. Morän påträffades vid 0,80 m djup (Billström 2020).
2020	Gylleholm 14	Under år 2020 utfördes en slutundersökning inför nybyggnation. Det påträffades lämningar från flera byggnader, bland annat lergolv, en ugn samt tomtgränser. Fynd förekom rikligt. Intakta medeltida kulturlager påträffades vid 0,40 m djup och morän framkom vid 1,20 m djup. Preliminära resultat från undersökningen visar att byn etablerats före år 1200 (Billström och Lidh in prep.).
2022	Gylleholm 11/14	En schaktningsövervakning genomfördes mellan kv Gylleholm 11 och kv Gylleholm 14 (figur 5). Sammantalet undersöktes en yta på cirka 33 m ² . I schaktet framkom välbevarade kulturlager vid 0,65 m djup, bland annat en äldre markhorisont som uppvisade tecken på odling. Ingen morän påträffades (Kåm Tayanin 2022).
2022	Gylleholm 15	En schaktningsövervakning genomfördes på innergården av kv Gylleholm 15, som påvisade välbevarade medeltida kulturlager. Kulturlagermäktigheten inom undersökningsområdet uppgick till cirka 1,60 m, exklusive nedgrävningar i morän. Moränleran framkom vid mellan 1,35–1,65 m djup under markytan, som djupast i den södra delen av området. Det påträffades två tjocka odlingslager, en äldre markhorisont samt nedgrävningar i morän. Yngsta odlingslagret dokumenterades vid 0,60 m djup, det äldre odlingslagret påträffades vid 1,08 m djup och nedgrävningarna iaktogs vid 1,60 m djup. Nedgrävningarna bestod bland annat av stolphål och oskodda brunnar. En av brunnarna har ¹⁴ C-daterats till 1023–1157 AD, tidigmedeltid. I brunnens återfyllning påträffades även östersjökeramik med rakt, inåtböjt mynningsparti samt bearbetat horn som vittnar om hanterverksproduktion (Bakunic Fridén 2022).

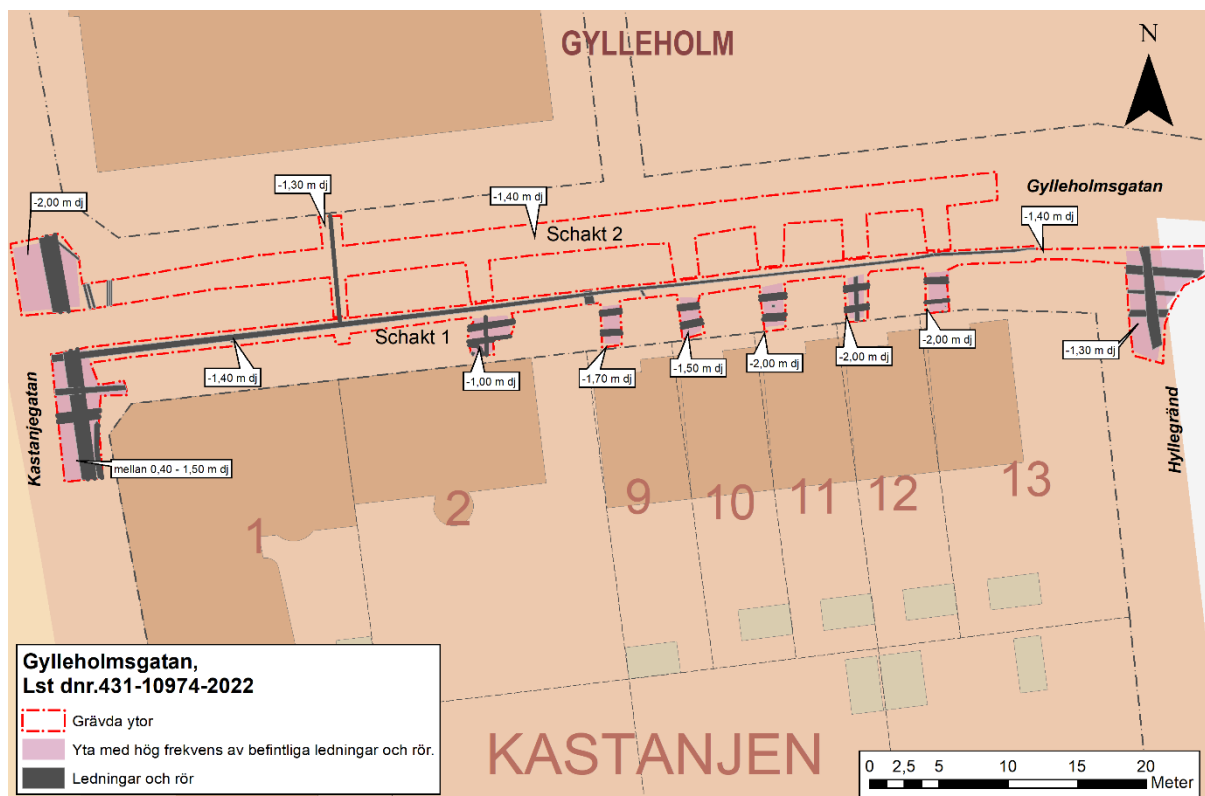
Genomförande och resultat

Undersökningsområdet berörde en yta av cirka 380 m² och en volym av 465 m³. Undersökningarna kunde påvisa att gatan delvis var påverkad av sentida markingrepp. Intakta äldre kulturlager påträffades vid 0,50 m djup, ned till moränleran som framkom mellan 1,20–1,40 m djup under dagens marknivå.

Resultaten och iakttagelserna från den arkeologiska schaktningsövervakningen redovisas nedan. I texten används förkortningar: PM=makrofossilprov, C=sektion, Kontext= K.

Schakt 1

Schaktet grävdes angränsande mot kv Kastanjen. I anslutning till byggnaderna togs även sex anslutningsschakt upp (figur 5). Totalt schaktades omkring 175 m², med en bredd av 1,00–5,00 m och ett djup av mellan 1,20–1,40 m. Syftet var att lokalisera serviser i gatan och byta ut befintliga vattenledningar.

Figur 5. Planritning över grävda ytor med angivna schaktdjup, mot bakgrund av fastighetskartan. Ytor med hög frekvens av befintliga ledningsdragningar är markerat med lila. © Lantmäteriet/ Kulturens StadsGIS

De sex anslutningsschakten intill fastigheten togs upp med en grävsug och inga intakta äldre kulturlager påträffades. Ytorna var i hög grad påverkade av befintliga ledningsdragningar (figur 5).

I korsningen Gylleholmsgatan och Hyllegränd var ytan kraftigt påverkad av tidigare ledningsdragningar och vid schaktning framkom el- och vattenledningar samt moderna vattenbrunnar ned till ett djup av cirka 1,30 m. Schaktet togs upp utan arkeologers närvaro på plats och besiktigades i efterhand. Vid besiktningen hade schaktet delvis fyllts igen med sand, varpå schaktbotten inte kunde dokumenteras. I schaktets västra del påträffades kulturpåverkade jordmassor tolkade som omrörda kulturlager. I lagret framkom från 0,90 m djup en träplanka som tolkades vara från modern tid, cirka 1900-tal. Vid 1,25 m djup påträffades fynd av ett kritpipsskaft (KM99497:2, bilaga 2). Lagret var omrört och de kulturpåverkade massorna har troligtvis återdeponerats på platsen i samband med anläggandet av Gylleholmsgatan (år 1902).

Från korsningen vid Hyllegränd, och omkring sex meter västerut i Gylleholmsgatan fortsatte närvaron av de omrörda kulturlagerna. Jordmassorna innehöll bland annat byggnadsrester efter en träpåle, större stenar, gult och rött tegel samt keramik av typen yngre rödgods och fajans (KM99497:1, bilaga 2). Mot schaktbotten, vid 1,30 m djup påträffades en äldre vattenledning som löpte i en östvästlig riktning. Ingen morän iaktogs vid schaktdjupet 1,40 m.

En sektion upprättades mot den södra schaktkanten och vid 1,15 m djup dokumenterades ett intakt äldre kulturlager som inte iaktogs i plan (C260, bilaga 1). Lagret var brandpåverkat, innehållandes rikligt med träkol. Därunder, vid 1,30 m djup, framkom en äldre markyta som ställvis kunde dokumenteras i den södra schaktväggen (figur 6).

Figur 6. Översiktsbild av schakt 1, fortsättning på schaktet västerut. Äldre intakta kulturlager ses vid schaktbotten (vitmarkerad linje), ca 1,30 m djup under gul sand (återfyllning av tidigare ledningsschakt). Fotografiet taget från nordväst.

Vid fortsatt arbete västerut bestod massorna endast av gul sand ned till 1,30 m djup, en igenfyllnad av tidigare ledningsdragningar. Större delar av gatans södra del mot kv Kastanjen har blivit urschaktade tidigare och därmed var majoriteten av kulturlagersekvensen skadad. Endast omkring 0,10 – 0,20 m mäktighet av det äldre intakta kulturlagret kunde dokumenteras längst ner mot schaktbotten (figur 6).

I korsningen Gylleholmsgatan/Kastanjegatan, schaktades en 3,00×9,00 m stor yta, med ett schaktdjup av mellan 0,40 – 1,50 m. Större delen av schaktet berörde redan tidigare urschaktade delar av Kastanjegatan och schaktmassorna besiktigades i efterhand. Schaktet bestod endast av gul, lucker sand vilket påförts vid tidigare ledningsdragningar (figur 7).

Figur 7. Schakt upptaget i Kastanjegatan, i höjd med fastigheten Kastanjen 1. Fotografiet taget från sydväst.

Figur 8. Schakt upptaget i Kastanjegatan, i höjd med fastigheten Gylleholm 14. Under bärlager och gul sand påträffades intakt odlingslager (vitmarkerad linje). Fotografiet taget från nordväst.

Schakt 2

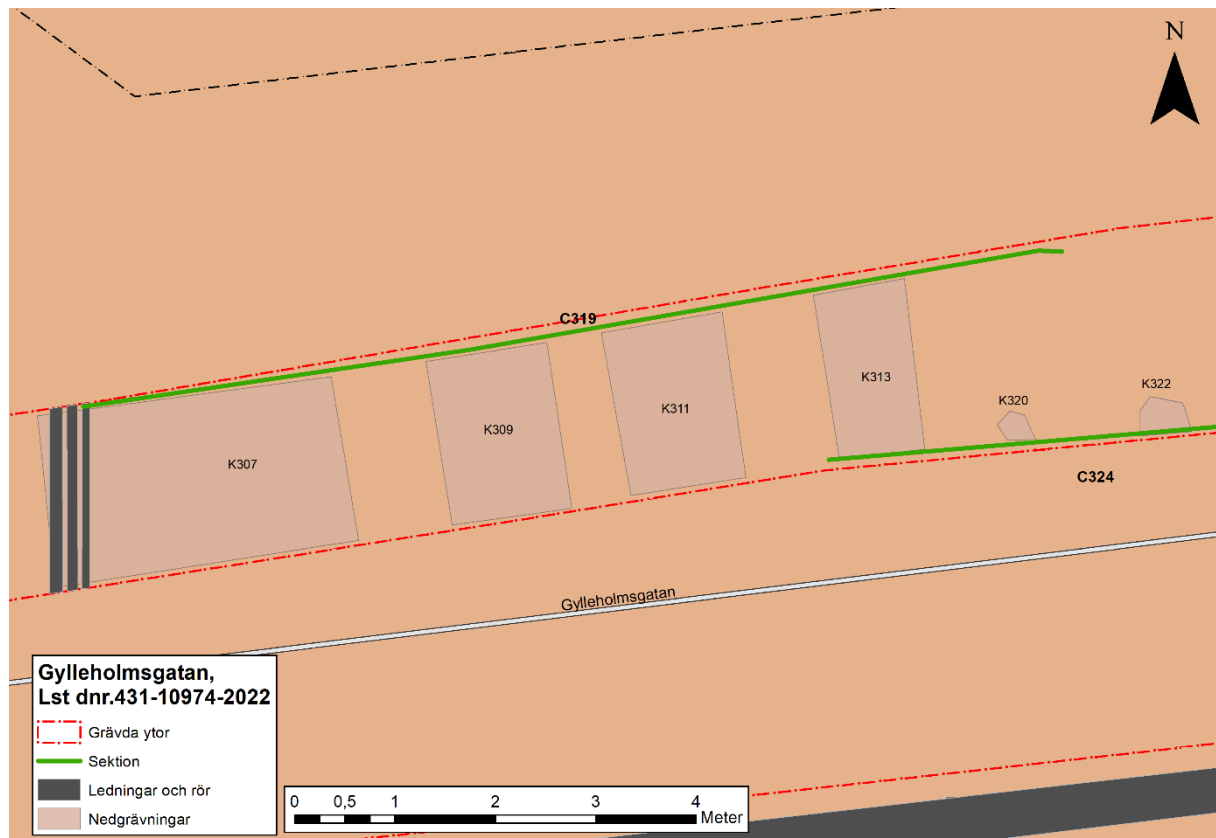
I höjd med fastigheten Gylleholm 17, från korsningen Kastanjegatan och Gylleholmsgatans norra del, togs inledningsvis ett 4,5×5,20 m stort schakt upp (schakt 2, figur 5). Berörda massor bestod främst av gul, lucker sand, vilket påförts vid tidigare ledningsdragningar (figur 8). Trots påverkan från dessa tidigare markingrepp påträffades i den östra schaktväggen intakt äldre kulturlager i form av odlingslager (sektion C315, bilaga 1).

Schaktningsarbetet fortlöpte därefter längs Gylleholmsgatans norra del, som till skillnad från föregående schakt till stor del var förskonad från tidigare ledningsdragningar. Kulturlagermäktigheten uppmättes till omkring 1,20 m. De översta 0,50 m bestod av omrörda kulturlager innehållandes bebyggelseämningar som rött och gult tegelfragment, stenar, kalk- och träkolsprickar. Därunder, med en tydlig avgränsning mellan lagren, framkom ett intakt äldre kulturlager i form av ett odlingslager. Odlingslagret bestod av mörkbrun till brun, något fet, homogen sand, innehållandes få fragmentariska inslag av kalk, lera, småsten, rött tegelkross, träkol och organiskt material. De fragmenterade djurbenen och prickar av kalk och rött tegelkross förekom främst i lagrets översta del, vid övergången från de ovanliggande omrörda massorna. Kulturlagret hade få skiftningar, vilket tyder på viss uttorkningsgrad. Kulturlagrets mäktighet var som djupast i schaktets västra del och tunnade ut mot öster (C330, bilaga 1).

I östra schaktdelen påträffades en mindre nedgrävning, tolkad som lertäkt (sektion C330, bilaga 1). I västra delen av schaktet påträffades ytterligare nedgrävningar (figur 9–10, sektion C319 och C324, bilaga 1). De mindre nedgrävningarna på platsen sågs främst vid dokumentation av sektioner och kan ha utgjort spår efter lertäkter, stenavtryck eller eventuella spår efter spadtag i moränen (K320 och K322).

Fyra av de större nedgrävningarna löpte i en nord-sydlig riktning och dess utbredning fortsatte in i schaktväggarna. Bredden på nedgrävningarna uppgick till 1,20 m, med mellan 0,70–1,00 m mellanrum i sidledes. Nedgrävningarna tolkades vara diken med fyllningar. Kontaktytan mellan nedgrävningarnas fyllningar och ovanliggande odlingslager var diffus, vilket tyder på sämre bevaringsgrad.

I sektion C319 undersöktes ett av diken, K313 (figur 11). Nedgrävningsskanterna var lätt rundade med en rundad botten och som mest 0,40 m nedgrävd i morän. Inga fynd påträffades. Ett makrofossilprov togs i bottensedimentet av fyllningen och påvisade spår av förkolnade sädeskorn och köksavfall i form av benfragment från djur (PM316, bilaga 3). Det oförkolnade materialet i jordprovet var nedbrutet. Analysen visar på att diket stod öppet, i närheten av en bostadsbebyggelse.

Figur 9. Planritning över nedgrävningar i morän med tillhörande kontextnummer. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet

Figur 10. Västra delen av schakt 2, korsningen Kastanjegatan/Gylleholmsgatan. Kulturlagermäktigheten var omkring 1,20 m. På fotot ses fyra mörka nedgrävningar i gul moränlera, tolkade vara diken med fyllningar (K307, K309, K311 och K313). Fotografiet taget från öster.

Figur 11. Dike K313 nedgrävt i moränleran, med ovanliggande odlingslager K306. Fotografiet taget från söder.

Spår efter äldre odlad mark och diken

Inom undersökningsområdet framkom intakta äldre kulturlager som representerar odlingslager, brandlager, en äldre markyta samt nedgrävningar i morän. Liknande kulturlager och nedgrävningar har tidigare påträffats i närområdet, bland annat öster om aktuellt undersökningsområde, i kv Krusbäret 5 och i Apelgatan. Det är svårt i dagsläget att knyta dessa lämningar till någon specifik tidsperiod, sannolikt rör det sig om aktiviteter från efterreformatorisk tid.

I odlingslagret fanns inga större mängder hushållsavfall, trots att det var en relativt vanlig gödslingsmetod i medeltidsstaden Lund. I lagret förekom enstaka träkol och kalkprickar, vilket antyder att det rör sig om ett åkerbruk mer än hushållsnära odling som ägt rum på platsen. Odlingslagrets mäktighet tyder på långvarigt, kontinuerligt användande av marken och dess begränsning kunde ses österut där lagret gradvis avtog.

De nedgrävningar som påträffats inom undersökningsområdet tolkades bland annat vara diken, stenavtryck och spadtag, vilka vittnar om de jordbruksaktiviteter som ägt rum på platsen. Stenröjningen var för att frigöra marken för hinder inför exempelvis odling. Dikena representerar troligen bevattningssystem där jordens fukthalt har reglerats. Karaktären på nedgrävningarna har likhet med det dikessystem (D), som avbildas på 1876 års plansch av *Väggtaflof öfver landthushållningen - Ängsvattning*. (figur 12, Lithografiska aktiebolaget). Sammanfattningsvis kan sägas att de påträffade lämningarna från undersökningen visar på ett intensivt utnyttjande av marken, under modern tid.

Figur 12. Utsnitt ur "Väggtaflof öfver landthushållningen - Ängsvattning." År 1876, Norrköping, Lithografiska aktiebolaget.

Kulturlagerstatus

Kulturlagermäktigheten i undersökningsområdet varierade och i gatans norra del uppgick den till 1,20 m. Sentida ingrepp framkom i större grad söderut, angränsande mot kv Kastanjen, samt i Kastanjegatan och Hylliegränd. De intakta lämningarna som påträffats fanns bevarade främst i norra delen av undersökningsområdet, vilket är en tydlig indikator på att denna del av ytan i större grad varit förskonad från sentida ingrepp.

Kulturlagren föreföll relativt välbevarade, men uppvisade ställvis en urlakning (av stratigrafin) där kontaktytorna mellan kulturlagren och fyllningar i nedgrävningar var delvis diffusa.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-10974-2022
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 175:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5060
Kulturens projektnr	A_2022_0033
Trakt/kvarter/fastighet	Innerstaden 2:1, Gylleholmsgatan
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Fjärrvärme- och vattenledningar med tillhörande serviser.
Uppdragsgivare	VA Syd och Krafringen Energi AB
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Imelda Bakunic Fridén
Övrig personal	Kristoffer Brink, Sebastian Boström
Fältarbets tid	2022-08-24 – 2022-11-17
Fälttid, arkeolog, tim	58 h
Yta, m²	380 m ²
Kubik, m³	465 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	KM99497:1--2, 3 fyndposter Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Ritning, dokumentation	5 st A3 ritfilm: 5 sektionsritningar skala 1:20. Digitala planritningar och inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	58 digitala fotografier
Analyser	Makrofossilanalys
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Innerstaden 2:1, Gylleholmsgatan

Referenser

Litteratur

- Andrén, Anders. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur och sockenbildning. *Rapport Medeltidsstaden* 56. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer.
- Bakunic Fridén, Imelda. 2022. Kv Gylleholm 15, Lilla Råby. Fornlämning L1988:5060/RAÄ Lund 175:1. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. *Kulturmiljörapport* 2022:46. Kulturen.
- Balic, Ivan. 1999. Kv Krusbäret 9, Lilla Råby. Arkeologisk undersökning 1999. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 83. Kulturen.
- Bevaringskommittén. 1996. *Lund utanför stadsvallarna. Del II*. Bevaringsprogram.
- Billström, Linda. 2020. Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. *Kulturmiljörapport* 2020:6. Kulturen.
- Billström, Linda & Lidh, Linnea, in prep. Kv Gylleholm 14, Lilla Råby. Lämningsnr L1988:5060, fornlämning RAÄ Lund 175. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2020 och arkeologisk kontroll 2022. *Kulturmiljörapport*. Kulturen.
- Cserhalmi, Niklas. 2021. Fårad mark: handbok för tolkning av historiska kartor och landskap. [Ny utgåva, femte tryckningen] [Stockholm]: Sveriges hembygdsförbund
- Ericsson, Gertie. 2008. Södra Esplanaden, Kastanjegatan och Skolgatan. Arkeologisk förundersökning 2005 och 2006. *Arkeologiska Arkivrapporter från Lund*, nr 326. Kulturen.
- Guldåker, Aja. 2013. Kv Gylleholm 11 – Innerstaden 2:1, fornlämning 73, fornlämning 175, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2013. *Kulturmiljörapport* 2013:25. Kulturen.
- Kàm Tayanin, Krister. 2022. Kv Gylleholm 11. Fornlämning RAÄ Lund 73:1, L1988:5459 Lunds stad och kommun, Skåne län Arkeologisk schaktningsövervakning år 2022. *Kulturmiljörapport* 2022:29. Kulturen.
- Kronroth, Nicklas. 2017. Innerstaden 2:1, Lilla Råby bytomt, fornlämning 175, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2013. *Kulturmiljörapport* 2017:37. Kulturen.

Arkiv

- År 1745. Geometrisk karta över Lunds Hospitalssätessgård heligeistes jordägendom. (Lantmätaren) Johan Hielmberg. Aktbeteckning: 12-lun-3. Lantmäteriet.
- År 1785. Karta över Storskiftesdelningen till S:t Peders Kloster Hospitalsgården och Lilla Råby. (Lantmätaren) Hans Kristoffer Klerck. Aktbeteckning: L130-9:2. Lantmäteristyrelsen.
- LA-Arkivet, Kulturen i Lund.

Övriga

- År 1876. Okänd. Vägtaflor öfver Landthushållningen – Ängsvattning. Lithografiska aktiebolaget, Norrköping

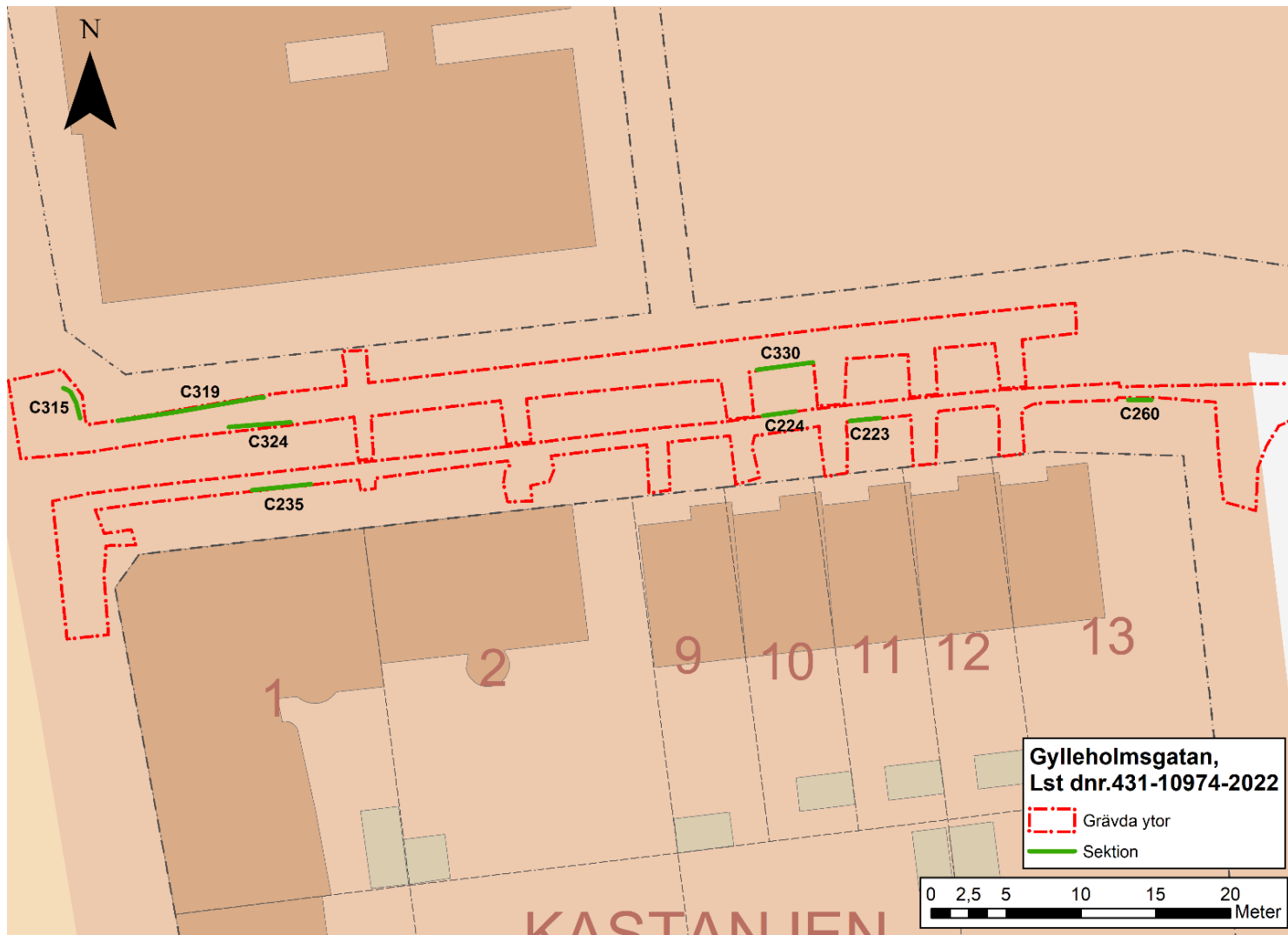
Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar
2. Fyndlista
3. Makrofossilanalys

Symbolförklaringar

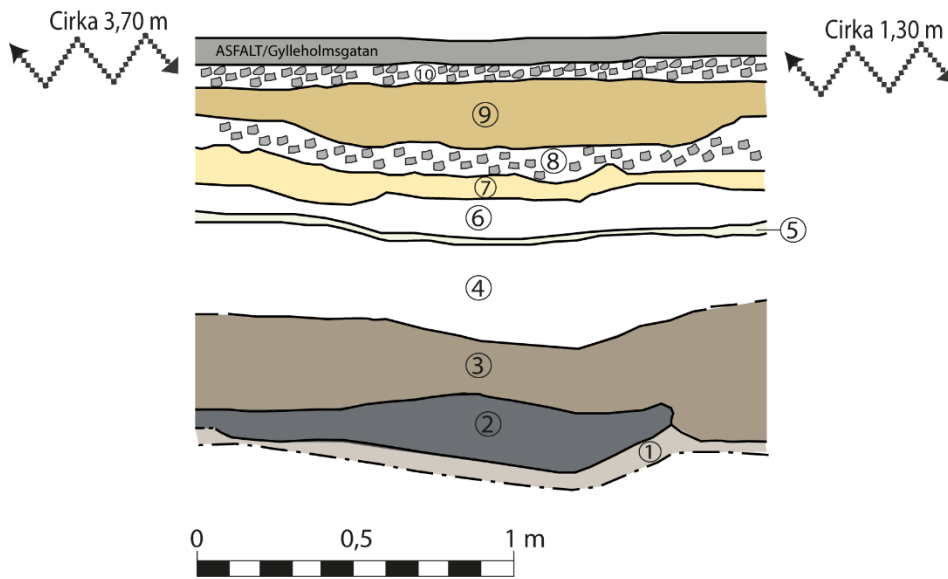
	Lager
	Fyllning
	Stolphål
	Konstruktion
	Nedgrävning
	Det stratigrafiska objektets begränsning
	Schaktbegränsning
	Skuren av yngre nedgrävning
	Osäker begränsning
	Släntpilar

1. Plan- och sektionsritningar

Planritning över sektioner upprättade i Gylleholmsgatan, mot bakgrund av fastighetskartan ©Lantmäteriet/ Kulturens StadsGIS

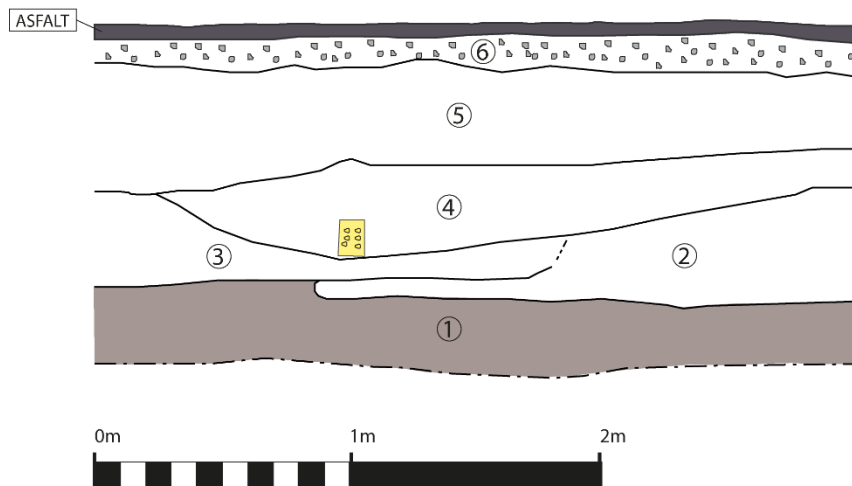
C260, södra sektion

Lagerbeskrivning

1. Grå, fuktig, kompakt, homogen, våt lera. Eventuellt äldre markyta.
2. Gråbrun till gråsvart, kompakt, heterogen, sotig lera med rikligt inslag av träkol. Lik lager 3, men med mycket träkol. Brandpåverkat lager.
3. Gråbrun, fuktig, kompakt, heterogen, fet lera med träkolsprickar. Vid cirka 1,10 m djup påträffades yngre rödgods keramik och fajans. Utjämningslager.
4. Brun, fet, lätt kompakt, något fuktig, sand med inslag av rött tegelkross, beigea lerfläckar och sten. Omrörda kulturlager med rivningsmaterial, igenfyllning av tidigare schaktning. I detta lager framkom en träpåle vid schaktning, troligen 1900-tal.
5. Vitbeige sandlins. Påfört för kabelledning.
6. Brun, kompakt, fet, fuktig, siltig sand. Inslag av småsten, kalk, gult och rött tegelkross, gråa lerfläckar, järnutfällning och träkol. Omrörda kulturlager med rivningsmaterial, igenfyllning av tidigare schaktning. Sandlins direkt under denna.
7. Vitbeige, torr, lucker sand. Igenfyllning av tidigare schakt.
8. Grå, siltig sand med stenar och grus. Igenfyllning av tidigare schakt.
9. Gul, lucker, torr sand. Igenfyllning av tidigare schakt.
10. Grå makadam. Bärlager för gatans asfalt.

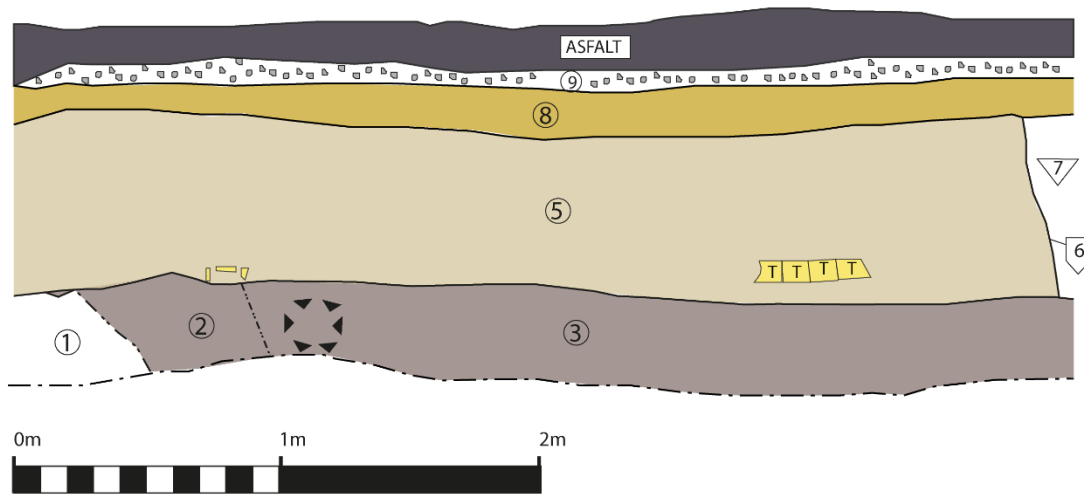
C223, södra sektion

Lagerbeskrivning

1. Mörk brungrå, kompakt, fuktig lera med fåtal inslag av träkol. Samma som kontext 236, äldre marklager.
2. Vitbeige, torr, lucker, finkornig sand. Fyllning i tidigare schakt för kabeldragnig.
3. Beige lera blandat med inslag av lager 1. Återdeponerade massor/igenfyllning för tidigare schakt.
4. Gul till beige sand med stenar. Igenfyllning för tidigare schakt.
5. Kompakt, grovkornig, vitbeige sand. Igenfyllning för tidigare schakt.
6. Grå makadam. Bärlager för gatans asfalt.

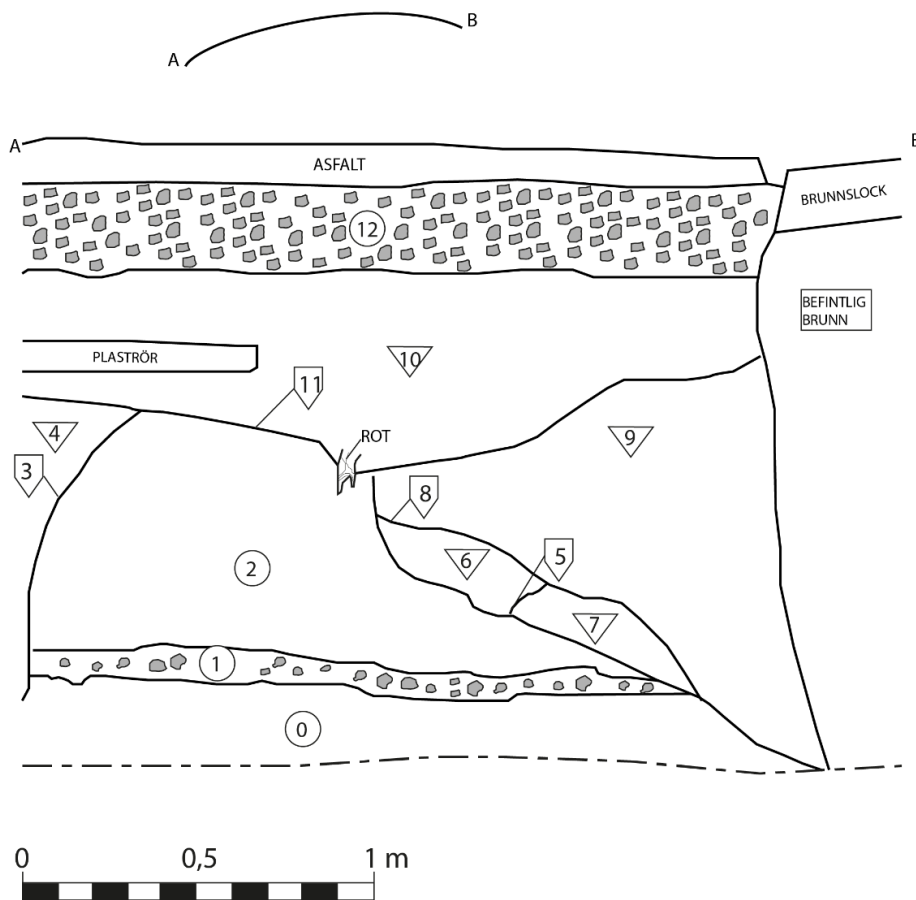
C235, södra sektion

Lagerbeskrivning

1. Gul, kompakt, våt moränlera.
2. Lager 3 med inslag av gul moränlera och natursten.
3. Grå till brungrå, fuktig, kompakt, fet lera. Homogen och få inslag av träkol, kalkprickar och djurben. Äldre marklager.
5. Vitbeige, finkornig sand. Fyllning för tidigare ledningsschakt. T: Gult tegel som markerar kabelledning som går i öst/västlig riktning. Ledningen ligger under sanden i söder.
6. Nedgrävning för betongrör som framkom cirka 0,20 m djup.
7. Gulbrun, grusig sand med makadam sten. Fyllning i nedgrävning för betongrör.
8. Grovkornig, grusig, brun sand. Bärlager.
9. Makadam sten och grus. Bärlager för asfalten/gatan.

C315, östra sektion

Lagerbeskrivning

0. Gul, kompakt, våt lera. Morän.

1. Gul moränlera infiltrerad av ovanliggande lager, rikligt inslag av natursten.

2. Brun, homogent, kompakt, fet, något fuktig, finkornig, lerig sand med få inslag av djurben, träkol, trädrötter, rött tegelfragment, bränd lera och småsten. Någon nedbruten karaktär på lagret med få skiftningar, tyder på viss uttorkningsgrad. Odlingslager. Se K306 i andra sektioner.

3. Nedgrävning för högspänningsledningar.

4. Brunsvart, något lucker, fuktig, lerig sand med inslag av trädrötter, större fragment av rött- och gult tegel. En viss inblandning av kulturjord i fyllningen. Fyllning i ledningsschakt.

5. Nedgrävning för ledningsschakt.

6. Grå makadam sten och grus. Fyllning i ledningsschakt.

7. Grå makadam sten, grus och asfaltsrester. Fyllning i ledningsschakt.

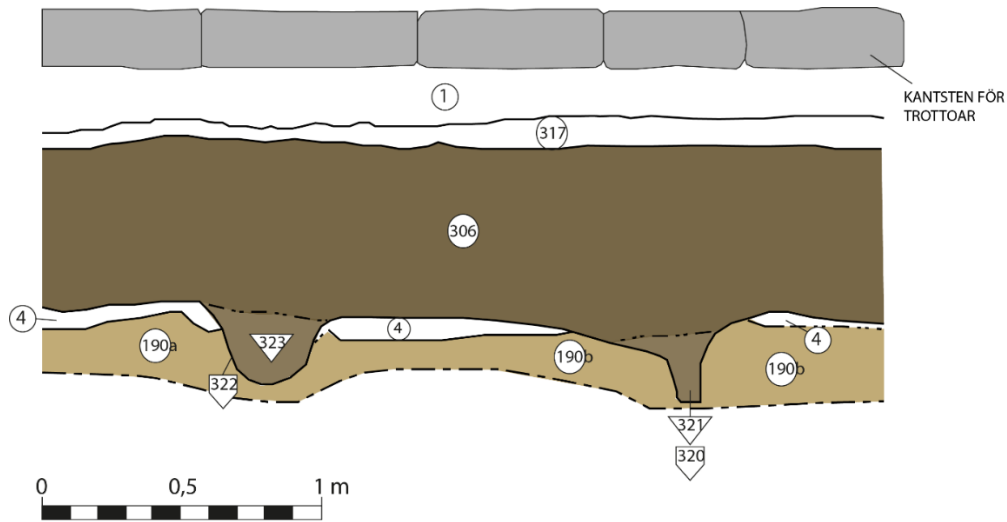
8. Nedgrävning för befintlig brunn.

9. Brungul, grovkornig, lucker sand. Fyllning i schakt för befintlig brunn.

10. Vitbeige, lucker, torr, finkornig sand. Fyllning i ledningsschakt.

11. Nedgrävning, schakt för rörnedläggning.

C324, södra sektion

Lagerbeskrivning

1. Brun, lucker, torr, grovkornig sand. Bärlager till trottoar i Gylleholmsgatan.

4. Beigegul sand med inslag av stenar och gula samt bruna lerfläckar. Övergången mellan kontext 306 och den gula lermoränen, kontext 190.

190a. Gul, kompakt, våt, sandig moränlera. 190b. Gul, kompakt, våt moränlera med inslag av naturlig flintasten.

306. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben, träkol, kalkprickar och småsten. Någon nedbruten karaktär på lagret med få skiftningar, tyder på viss uttorkningsgrad. Odlingslager.

317. Svartgrå, kompakt, fuktig, lerig sand med inslag av kulturjord, gul sand, stenar, asfaltsfragment, bränd lera och rött tegel. Omrörda massor.

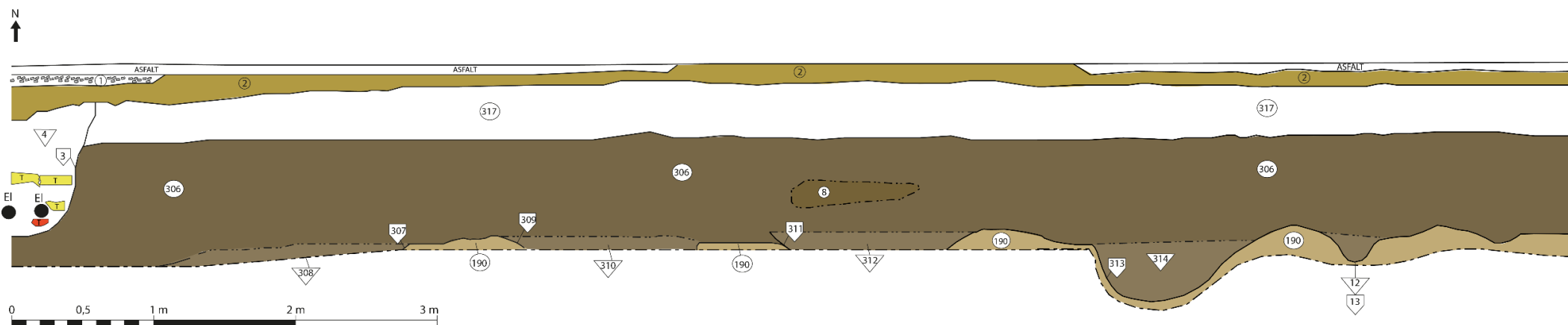
320. Nedgrävning, eventuellt för en stolpe eller rest efter ett spadtag.

321. Fyllning i nedgrävning 320. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben, träkol, kalkprickar och småsten. Svårt att urskilja gränsen mellan fyllningen och ovanliggande odlingslager. Mer inslag av gul lermorän i fyllningen än kontext 306.

322. Nedgrävning. Tolkad som avtryck efter en större sten, eller eventuellt en grop för lertäkt.

323. Fyllning i nedgrävning 322. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben. Svårt att urskilja gränsen mellan fyllningen och ovanliggande odlingslager. Större mängd träkol i fyllningen än i ovanliggande lager.

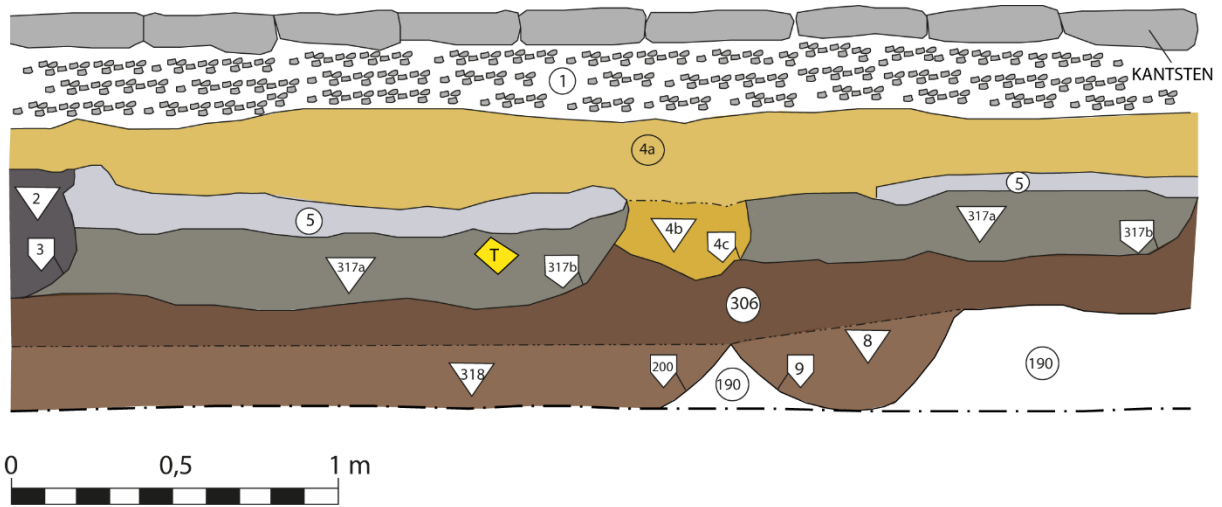
C319, norra sektion

Lagerbeskrivning

1. Vit sand med makadamsten. Bärlager till trottoar.
2. Gulbrun, lucker, grovkornig sand. Bärlager till asfalt.
3. Nedgrävning för högspänningsledning.
4. Svartbrun, kompakt, fet, lerig sand med inslag av stenar, bränd lera, asfaltsfragment, rötter, rött och gult tegel. Omrörda massor med inslag av kulturjord. Fyllning i ledningsschakt.
8. Inslag av något ljusare och något gulare lerparti i odlingslagret 306. Odlingslager.
12. Svårt att urskilja gränsen mellan fyllningen och ovanliggande odlingslager. Något ljusare i färgen i fyllningen än kontext 306.
13. Nedgrävning. Tolkad som avtryck efter en större sten.
190. Gul, kompakt, våt moränlera med inslag av naturlig flintasten.
306. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben, träkol, kalkprickar och småsten. Någon nedbruten karaktär på lagret med få skiftningar, tyder på viss uttorkningsgrad. Odlingslager.
- 307, 309, 311, 313: Nedgrävningar, diken.
- 308, 310, 312, 314: Fyllning i nedgrävningar/diken. Svårt att urskilja gränsen mellan fyllningen och ovanliggande odlingslager. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben, träkol, kalkprickar och småsten. Någon nedbruten karaktär på lagret med få skiftningar, tyder på viss uttorkningsgrad. Något ljusare i färgen i fyllningen än ovanliggande kontext 306.
317. Svartgrå, kompakt, fuktig, lerig sand med inslag av kulturjord, gul sand, stenar, asfaltsfragment, bränd lera och rött tegel. Omrörda massor.

C330, norra sektion

Lagerbeskrivning

1. Ljusgrå makadamsten, bärlager till trottoar.
2. Svart, sandig lera med inslag av asfaltsrester, småsten och större sten.
3. Nedgrävning. Modern.
- 4a. Gulbrun, grovkornig lucker sand med inslag av större stenar och asfaltsrester. Bärlager.
- 4b. Kontext 4a med fläckvis inblandning av Kontext 317a.
- 4c. Nedgrävning. Modern.
5. Gråblå, kompakt, fet lera med inslag av tegel och asfalt. Moderna fyllnadsmassor.
8. Fyllning. Svårt att urskilja gränsen mellan fyllningen och ovanliggande odlingslager. Något ljusare i färgen i fyllningen än kontext 306. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben, träkol, kalkprickar och småsten. Någon nedbruten karaktär på lagret med få skiftningar, tyder på viss uttorkningsgrad.
9. Nedgrävning, grop för lertäkt.
190. Gul, kompakt, våt moränlera med inslag av naturlig flintasten.
200. Nedgrävning. Nedgrävningskanten var synlig i öster, men kunde ej avgränsas i väster. Troligen nedgrävning för diken.
306. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben, träkol, kalkprickar och småsten. Någon nedbruten karaktär på lagret med få skiftningar, tyder på viss uttorkningsgrad. Odlingslager.
- 317a. Svartgrå, kompakt, fuktig, lerig sand med inslag av kulturjord, gul sand, stenar, asfaltsfragment, bränd lera och rött tegel. Omrörda massor.
- 317b. Nedgrävning. Modern.
318. Fyllning. Svårt att urskilja gränsen mellan fyllningen och ovanliggande odlingslager. Något ljusare i färgen i fyllningen än kontext 306. Brun, homogent, kompakt, något torr sand med få inslag av djurben, träkol, kalkprickar och småsten. Någon nedbruten karaktär på lagret med få skiftningar, tyder på viss uttorkningsgrad.

2. Fyndlista

KM99497:1-2

Fnr.	Kontext		Material	Typ	Vikt, g	Antal	Del
KM99497:1	K258 Utjämningslager	Lager 3 i sektion C260	Keramik	Yngre rödgoods	66	1	Botten
KM99497:1	K258 Utjämningslager	Lager 3 i sektion C260	Keramik	Fajans	6	1	Buk
KM99497:2	K252 Omrörda kulturlager	Lager i östra delen av schaktet, korsningen: Hylliegränd/ Gylleholmsgatan.	Lera	Kritpipa	2	1	Skaft

3. Makrofossilanalys

Makroskopisk analys av jordprover från Gylleholmsgatan, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2023-05-04

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen vid Gylleholmsgatan i Lund (A_2022_0034) insamlades ett jordprov för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Provet insamlades från ett dike som överlagrades av en odlingshorisont.

Metod

Inkommet till laboratoriet mättes provets volym, varefter det preparerades genom flotation enligt metod beskriven av Wasylkova (1986) och våtsiktades i siktar med minsta maskstorlek 0,25 mm. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 6–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. Fröer och frukter har räknats till antal.

Gylleholmsgatan Lund		PM	316
		SL	314
		SN	313
		Kontext	Botten av dike
		Analyserad vol. l	2
Förkollnade växter		Träkol	••
		Kvist/knopp etc.	•
Köksavfall		Däggdjurs- och fågelben	•
Förkollnade fröer frukter			
Odlat	Havre	<i>Avena cf. sativa</i>	1
	Sädeskärnor (ospec.)	<i>Cerealiea indet.</i>	1
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare ssp. vulgare</i>	3

Analysresultat

I tabellen har den del av det fragmenterade materialet som inte är fröer och frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar.

Diskussion

Det oförkolnade organiska materialet i jorden var nedbrutet och endast benfragment och förkolnat material kvarstod. Innehållet av förkolnade sädeskorn i kombination med benfragment indikerar att materialet utgörs av spisaska från ett kök och att diket, när det stod öppet låg nära bostadsbebyggelse eller kokhus. Utifrån sammansättningen av säden är det inte möjligt att närmare gissa hur gammalt materialet kan vara. Skalkorn och havre har varit vanliga sädeslag i Lund i alla tider.

Referenser

- Von Jacomet, S., 2006: Identification of cereal remains from archaeological sites. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology. John Wiley & Sons Ltd. 571–590

2023

- 2023:1 Innerstaden 2:1 Lund, Bantorget, intill Grand Hotel, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och förundersökning år 2017–2018. Aja Guldåker.
- 2023:2 Kv Kulturen 4, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk slutundersökning, schaktningsövervakning och kontroll år 2021. Sebastian Boström.
- 2023:3 Kv Bagaren 6, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019–2021. Kristoffer Brink.
- 2023:4 Kv Furan 9, Vellinge, Fornlämning RAÄ Vellinge 17:1/L1988:7232. Vellinge bytomt, Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning och schaktningsövervakning 2019–2021. Linda Billström, Linnea Lidh och Mattias Karlsson.
- 2023:5 Gylleholmsgatan. Fornlämning L1988:5060/RAÄ Lund 175:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén